

U č i l a.

(Spisal J. Lapajne.)

(Dalje.)

Pri stalni razstavi v Gradcu je vse polno slik za nazorni nauk. Jako so mi bile po volji živo barvane slike, ki so izišle na Ruskem, kar kaže, da Rusi tudi na pedagoškiem polju napredujejo. Tukaj smo videli tudi kalupe za nazorni nauk iz „papiermaché“ (papirne mase) in lesa, n. pr. razne živali. Taki kalupi so dobra učila in tudi kaj primerna igrača otrokom. Imovite hiše lahko nakupijo svojim otrokom take lesene in papirnate menažirje.

Na graški razstavi sem videl lepe slike k raznim mičnim basnim (Hey-Specterjevim), ki so razstresene po raznih šolskih knjigah. Srečna šola, ki ima take slike, kajti šola in uk se oživita, kadar jih učitelj pokaže.

V vrsto učil za nazorni nauk spada tudi karta za pojasnavanje časovnih razmer; videl sem jo v Gradcu; založila jo je neka firma (Janski) v Taboru na Českem.

Učila za jezikov uk.

Za jezik ni treba učil razen šolskih knjig (beril, slovnice, spisja). Le za prvi pouk v čitanji je treba učila, kakor je to predpisano v §. 70. uže večkrat omenjenega šolskega reda, kjer se mej prva učila, katera mora sleherna šola imeti, prišteva „priprava (Apparate) k prvemu uku v čitanji“. Iz teh besed je posneti, kakor bi se zahtevalo, da ima šola bralni stroj (Lesemaschine, Setzkasten). To so tablice, na katerih so vse črke, ki jih učitelj otrokom kaže. Iz črk zлага učitelj in zlagajo otroci zloge in besede. Uk je bolj mikaven, ako učitelj te premakljive tablice rabi, vender se ž njimi porabi veliko dragega časa. Dobé se taki bralni stroji za slovenske šole s potrebnim navodom vred v Pragi pri Tempsky-m*); dobivali so se tudi pri učitelju Miklošiču v Mariboru in pri „Národní Šoli“ v Ljubljani (cena od 1 gld. — 2 gld.). Vážnejše učilo od bralnega stroja za prvi uk v čitanji so stenske table ali stenski abecedniki. Zato pa v ministerskem zapisniku učil najdemo mej odobrenimi stenskimi abecedniki dvoje slovenskih, namreč:

1. Tablica slogovanja na 12 tablah. V c. kr. zalogi šolskih knjig. Cena 2 gld. 40 kr. (Te stenske table se ujemajo z „Začetnico“ in menda sploh z abecedniki c. kr. zaloge.)

2. Razinger-Žumerjevi stenski abecedniki, ki se ujemajo z njunim in tudi s Praprotnik-ovim Abecednikom. Cena 2 gld. 50 kr.

Stenske table prav mnogo koristijo in učitelju silno pomagajo. Vseh otrok oči so hkrati obrnene na nje. Pri skupnem čitanji, kakoršno je začetkoma potrebno, so te table posebno porabljive.

Za jezikov uk, zlasti za spisje se morejo uspešno porabiti vse slike nazornega nauka. Kako n. pr. olajša učitelj otroku nalogo: „opis zime“ ali opis „jeseni“, „poletja“ itd., ako mu pokaže in razloži sliko, ki predstavlja zimo, jesen, poletje itd. Take slike so izišle, kakor smo uže omenili, pri Hölzel-u, Pichler-ju in dr.

Učila za zemljepis.

Zemljepis je predmet, kateri na vsak način umetnih učil zahteva. Vsaj je uže v dotičnem §. največ učil zemljepisnih navedenih. Naj potrebnejše zemljepisno učilo je

*) Za slovenske šole priredil A. Praprotnik.

pač globus, zemljina krogla. Zato pa imamo tudi mej odobrenimi zemljepisnimi učili globuse.

Globus sè slovenskim imenovanjem se dobí pri Giontini-ju v Ljubljani, slovenske izraze mu je preskrbel Iv. Tomšič, stane pa 5 gld. 30 kr.

Sicer se pa dobé odobreni globusi pri J. Felkl-u v Pragi (Celetna ulica, 30.) po 5 gld. 30 kr. in po 12 gld. 60 kr. (Tudi slovenska zemlja Giontini-ja izdelala se je v tovarni J. Felkl-novi). Obče znan je tudi Schönninger-jev globus (cena 11 gld.)*

Teluriji in planetariji sicer niso ljudskim šolam predpisani, ali kaj koristijo ti aparati pri astroniškem zemljepisu, pri razlaganji gibanja zemlje okoli solca (štirje letni časi, solčni in mesečni mrk). Mali telurij se dobí za 15 gld. (tudi za 10 gld.), planetarij za 30 gld. pri omenjeni vrli in zanesljivi firmi J. Felkl v Pragi.

Razen globusa naj ima vsaka šola v prvi vrsti zemljevid domače dežele. (Na to so bile vse šole na Kranjskem letos z nova opozorjene.) Dobé se pa tudi za vse slovenske pokrajine potrjeni deželni zemljevidi, in sicer jih ima dotični zapisnik pod temi naslovi:

1. Bauer-Vojvodstvo Kranjsko nemška in slovenska imena. Cena 5 gld. 40 kr. Po tej ceni se dobí ta zemljevid pri c. kr. deželnem šolskem svétu v Ljubljani, pri Hölzel-u na Dunaji, kjer je bil izdelan, pa je dražji (8 gld.).

2. Kozenn-Baur-Wandkarte von Steiermark. Cena 6 gld. 40 kr. (Hölzel). (Na južnem delu so pri nemških imenih tudi slovenska).

3. Wandkarte von Kärnten. Cena 3 gld. 50 kr. (Menda tudi pri Hölzel-nu).

4. Vodopivec: Carta geografica della Contea principesca di Gorizia e Gradisca col Territorio di Trieste. Založil goriški deželni odbor. Cena 2 gld. (Ta zemljevid ima tudi slovenska imena.)

Za Istro pa nisem še našel zapisnika, ki bi omenjal zemljevid te pokrajine.

Zemljevidov avstrijsko-ogerske monarhije, ki so tudi predpisani za vsako šolo, je užé mnogo mnogo odobrenih. S slovenskim tekstom ga pa še nimamo. Ker je pa hrvatski tekst odobren, sme učitelj kupiti si hrvatski zemljevid z isto pravico, kakor nemški.

Žalibog, je še nekaj šol (ne ravno veliko), ki nimajo niti nemške niti hrvatske avstro-ogerske monarhije na stenskem zemljevidu.

Da bodo pa take šole imele nekaj na izbiro, naj tukaj več odobrenih zemljevidov naše države navedem:

1. Baur-ova (nemška) pri Hölzel-u. Cena 7 gld. 2. Baurova (hrvatska) tudi ondi. Cena 9 gld. 3. Doležal-ova (nemška) Perthes-Gotha in Dunaj. Cena 7 gld. 50 kr. 4. Spallny-u Ivinger-jeva iz c. kr. vojaškega zemljepisnega zavoda. Cena 3 gld. 20 kr. 5. Czörnig-ova narodopisna. Cena 15 gld. 6. Haardt-ova nema izdaja. 7. Haardt-ova goro- in vodopisna in 8. politiška izdaja (za šolsko rabo, za ljudske šole) je priporočati slovenskemu učitelju le eno izmed prvih treh.

Evrope ima zapisnik 4 odobrene. Priporočati je pa skoro le Hölzel-ova Wandkarte von Europa. Cena 5 gld. Druge so ali samo politiške ali oro- in hidrografične.

Stenskih zemljevidov drugih zemljin (Azije, Afrike, Amerike in Avstralije) ne kaže priporočati občnim ljudskim šolam. Vsaj se vidijo vse zemljine na globusu in na planiglobih, ki so tudi predpisani, da jih sleherna šola ima.

Planiglobe (zemljski polovici na ravni ploskvi) ima v 2 izdajah Hölzel v Beču. Priporočati je I. izdajo. Cena 3 gld. (II. izdaja ima Merkatorijevo projekcijo in je dražja, 4 gld.) Sydow-a Erdkarte in zwei grossen Planigloben. Stane 6 gld. (Gotha b. Perthes.)

*) Na graški razstavi sem videl steklen globus, poslan je bil iz Švedije.

Palestine smo omenjali užé pri učilih za veronauk.

Omenjati nam je še okrajnih zemljevidov in črtežev domačih krajev (mest, trgov, vasi). Ako bi naše šole vzmogle več troškov, naročili bi se lepi, barvani plastični zemljevidi pri vojaškem geografičnem inštitutu. Ondi bi se dobili krasni zemljevidi, kateri predstavljajo okraje tako, kakor so v istini. Na njih so celó posamezne velike kmetije in griči razločno naslikani. Take okrajne zemljevide*) sem videl v Gradcu v stalni razstavi učil. Kjer je v enem šolskem okraji do 100 šol, in kjer bi skoro sleherna šola vzela po 1—2 zemljevida (po 2—4 gld.), ondí je mogoče dobiti 200 naročnikov, kar zahteva zemljepisno-vojaški zavod, predno prevzame izpeljavo takih zemljevidov.

Dokler nimajo šole takih okrajnih zemljevidov, pomagajo naj si z malimi litografiranimi, kakoršni so užé izišli za Krški, Kameniški, Novomeški in druge okraje. Najboljše pa je, da učitelj na podlogi takih zemljevidov na šolsko tablo riše šolske, sodnijske, politiške okraje, kakor je tudi hvalevredno, da učitelj vso domačo deželo na tablo narisa. Učitelj, ki to stori, bode na šolsko tablo tudi narisal še načrt vasi, trga ali mesta, v katerem deluje. Omenjati mi je še enega važnega zemljepisnega učila. Znano je, da si otroci težko zapomnijo, da težko prav zapopadejo razne zemeljske oblike, recimo: otok, polotok, zaliv, morje, jezero, reko, stransko reko, morsko ožino, predgorje itd. itd. V ta namen je izišla v imenitni knjigarni Hirt v Vratislavi slika pod naslovom: „Die Hauptformen der Erdoberfläche“, ki ima na eni podobi okusno združenih 52 zemljepisnih oblik. Ta slika nazorno predstavlja najvažnejša fizikalno-zemljepisna razmerja in je sleherni šoli priporočati. Cena 4 gld. 40 kr. in se dobí tudi pri Pichler-ju v Beču. Enaki namen ima menda učilo, ki se nahaja mej odobrenimi učili v ministerijalnem zapisniku pod naslovom: Letoschek-Tableau der wichtigsten physikalischen geographischen Verhältnisse. Na Dunaji pri Hölder-ju, cena 3 gld 50 kr.

Prezreti ne smemo še table, ki predstavlja grb cesarski in grbe avstrijskih dežel. Kadar se približuje kak patrijotičen praznik, primerno je, da v teku $\frac{1}{2}$ — 1 ure učitelj pové tudi nekoliko o cesarskem orlu in družih grbih ter barvah in zastavah. „Wappentableau“ so dobile o svojem času šole brezplačno. Sicer pa stane 5 gld. in se dobí v c. kr. zalogi.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Šmarije pri Jelšah. Ministerstvo za bogočastje in uk je odgovorilo na naš rekurz zoper germanizatorski ukaz deželnega šolskega sveta, da ima biti na tukajšnji peterorazredni ljudski šoli učni jezik samo slovenski, da se v zmislu člena 19. temeljnih državnih postav ne sme siliti k učenju nemškega jezika; da se v ljudskih šolah nemški jezik sme samo kot neobvezni predmet poučevati, da se sme s poukom v nemškem jeziku kot učnem predmetu začeti v 4. šolskem letu in le pri onih otrocih, kojih stariši so na posebno vprašanje se izrekli, da želó, naj se njihovi otroci učé nemški. — Lep uspeh na našem šolskem polji, katero nam kaže veselo rast!

Iz Rajhenburga na Štajerskem. Naš občespoštovani nadučitelj in dobro znani, spretni pisatelj na pedagogiskem polji, gosp. Fran Jamšek, dobil je za svoje zasluge častni naslov ravnatelja. (Prisrčno čestitamo! Uredn.)

Iz Šent Jarneja na Dolenjskem. Zahvala. Podpisana se prisrčno zahvaljujeta v svojem in v imenu šolske mladine, slavnemu odboru »Narodne Šole v Ljubljani«, ki je veliko raznega šolskega blaga poslal ubogi šolski mladini tukajšnje trirazrednice.

Bog jej nakloni še mnogo podpirateljev in obilno uspeha pri blagem delu.

Šolsko vodstvo v Šent Jarneju v 25. dan aprila 1888. l.

Ignacij Wutscher,
predsednik.

Janez Safjé,
nadučitelj.

*) Ljubenski okraj (Leoben) ima tak krasen zemljevid. S takim učilom se dá veliko storiti za domovinski pouk; z njim lahko učitelj v mladini vzbuja veselje do domače vasi in celó do kočice revne v gorskem kotu, kjer se je dete rodilo.

Pis.